

Tavaszelő

Valamikor a kilencvenes évek elején Knulp barátunknak több hetet kórházban kellett töltenie, ahonnan február közepén, cudar időben engedték ki, így aztán már pár nap vándorlás után úgy érezte, belázasodott és szállás után kell néznie. Barátai mindenütt akadtak, és a vidék legtöbb városkájában szívesen fogadták volna. Knulp azonban különösen büszke ember volt, olyannyira, hogy megtiszteltetésnek számított, ha szíveséget kért valakitől.

Ezúttal a lächstetteni Emil Rothfuß tímármester volt az, aki eszébe jutott, és akinek már bezárt ajtaján késő este, esőben és erős nyugati szélben bekopogtatott. A tímár résnyire kinyitotta az emeleti ablaktáblát, és leszólt a sötét utcára:

– Ki van odakint? Nem ér rá holnapig?

Knulp, ahogy öreg barátja hangját meghallotta, felvidult, pedig igencsak fáradt volt már. Eszébe jutott egy versike, amit akkoriban faragott, amikor Emil Rothfuß-szal évekkal ezelőtt egy teljes hónapon át együtt vándorolt, és nyomban el is énekelte, ott a ház előtt:

*Fogadóban ül a vándor,
Fárasztó volt az út,
Megismeri mindenki ott
A tékozló fiút.*

A tímár heves mozdulattal kilökte az ablaktáblát, és messzire kihajolt.

– Knulp! Te vagy az, vagy csak a szellemed?

– Én magam! – kiáltotta vissza Knulp. – De akár le is jöhetnél, vagy az ablakon át társalogjunk talán?

A jó barát örömmel sietett le az utcára, kaput nyitott, s kis füstös lámpájával belevilágított a jövővény arcába, hogy az csak úgy hunyorgott a fénytől.

– Gyere, gyere, befelé! – kiabált izgatottan, és betessékelte barátját a házba. – Mesélni ráérsz majd később. Maradt még valami a vacsorából, allhatsz is nálunk. Te jó ég, micsoda pocsek idő! Hát ez meg milyen csizma rajtad?

Knulp hagyta, hadd kérdezősködjék, hadd csodálkozzon, a lépcsőn gondosan lecsapkodta zsinóros nadrágját, és a félhomályban is biztonsággal feltalált, pedig évek óta nem járt már ebben a házban.

Fönt a folyosón, a bejárati ajtó előtt egy pillanatra megtorpant, és karjánál fogva megállította a tímárt, aki már hívta őt befelé.

– Te – suttogta –, megházasodtál már, ugye?

– Igen, persze.

– Hát ez az. Tudod, a feleséged nem ismer; lehet, hogy nem örülne nekem. Nem szeretnék zavarni benneteket.

– Ugyan már, még hogy zavarni! – Rothfuß nevetve szélesre tárta az ajtót, és maga előtt tolta

Knulpot a világos szobába. A nagy ebédlőasztal fölött három láncon függött a petróleumlámpa, a levegőben enyhe dohányfüst lebegett, és vékony csíkokban szállt a forró üvegbúra felé, ahol hirtelen felkavarodott és szertefoszlott. Az asztalon újság hevert, mellette disznóhólyag, benne dohány, az oldalfal mellett álló keskeny heverőről pedig kissé zavart élenkséggel, mintha szunyókálásból riadna fel, és nem akarná, hogy ezt észrevegyék, felugrott a fiatal háziasszony. Knulp egy pillanatig hunyorgott, mert megzavarta az éles fény, aztán belenézett az asszony világosszürke szemébe, és udvarias bókkal kezét nyújtott neki.

– Szóval, ő az – nevetett a mester. – Ez pedig Knulp, Knulp barátom, tudod, akiről már beszélgettünk. Természetesen vendégül látjuk, megkapja a segéd ágát. Úgyis üresen áll. Hanem most igyunk egy pohár mustot, és Knulp bizonyára éhes is. Van még egy kis májas hurka, ugye?

A mesterné kiszaladt, Knulp pedig utána nézett.

– Egy kicsit mégiscsak megijedhetett – mondta halkán. Ám Rothfuß nem ismerte el.

– Gyereketek még nincs? – kérdezte Knulp.

De már jött is vissza az asszonyka, óntányéron hozta a májast, mellé tette a kenyérvágó deszkát, közepén fél vekni feketekenyérrel, amit úgy fordított gondosan, vágott felével lefelé, hogy az ékes betűkkel fába vésett felirat a kenyér ívét kö-

vesse: *Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma.*

– Tudod, Lis, mit kérdezett az imént Knulp?

– Hagyd csak! – háritotta el Knulp, aztán mosolyogva fordult a háziasszonyhoz: – Néha túl sokat megengedek magamnak, mesterné asszony.

Rothfuß azonban nem hagyta annyiban a dolgot.

– Azt kérdezte, van-e már gyerekünk.

– Ugyan már! – nevetett fel az asszony, és gyorsan elsietett.

– Nos, hát nincsen? – kérdezte Knulp, amikor egyedül maradtak.

– Nem, még nincs. Tudod, Lis még vár egy kicsit, és az első években jobb is így. De hát láss hozzá, jó étvágyat!

Az asszony most kék-szürke mázas korsóban mustot hozott be, mellé tett három poharat, és nyomban tele is töltötte őket. Ügyes mozdulatait Knulp mosolyogva nézte.

– Egészségünkre, kedves barátom! – kiáltotta a mester, és poharát Knulp felé emelte. Ő azonban lovagiasan így szólt:

– Elsők mindig a hölgyek. Isten éltesse, mesterné asszony! Egészségedre, barátom!

Koccintottak és ittak, Rothfuß valósággal sugárzott az örömtől, és a feleségére kacsintott, vajon észrevette-e, micsoda úri modora van az ő barátjának. Az asszony persze már rég észrevette.

– Látod – mondta –, a Knulp úr mennyivel udvariasabb nálad? Ő tudja, mi illik.

– Ó, kérem – mondta rá Knulp –, mindenki úgy csinálja, ahogyan tanulta. Ami az úri modort illeti, a mesterné asszony könnyen zavarba hozhatja engem. Olyan szépen tálalt, mint a legfinomabb szállodákban szokás!

– Hát igen – örvendezett a mester –, Lis is csak tanulta.

– Valóban? És hol, talán vendéglős az apja-ura?

– Ugyan, ő már rég a föld alatt van, alig ismerem. De pár évig az Ökör fogadóban szolgáltam fel, talán ismeri.

– Az Ökörben? De hiszen az annak idején Lächstetten legelőkelőbb szállója volt – bókolt Knulp.

– Még ma is az. Ugye, Emil? Csupa kereskedelmi utazónak meg turistának adtuk ki a szobákat.

– Meghiszem azt, mesterné asszony. Bizonyára jó dolga volt, és szépen keresett. Hanem azért a saját háztartás az mégiscsak más, nem igaz?

Knulp lassan, élvezettel kente a lány májast a kenyérré, a letisztított bőrt a tányérja szélére tette, és közben kortyolgatott a jóféle, sárga almamustból. A mester jóleső érzéssel és tisztelettel nézte, amint keskeny, finom kezével tisztán, szinte játszva végezte a hétköznapi mozdulatokat; mindez a háziasszonynak is igen tetszett.

– Nem mondhatnám, hogy jó színben vagy – folytatta a beszélgetést Emil Rothfuß korholással, és Knulpnak be kellett vallania, hogy nemrég beteg volt, és bizony a kórházi ágyat nyomta. De a kínos részletekről hallgatott. Amikor pedig barátja megkérdezte, mihez fog most kezdeni, és egyúttal nyájasan felajánlotta, hogy bármедdig ellakhat náluk – bár éppen ez volt az, amire Knulp titkon számított –, akkor mintha egyszerre elbizonytalanodott volna, kitért az egyenes válsz elől, és azt javasolta, halasszák a kérdés megvitatását inkább másnapra.

– Minderről holnap vagy holnapután is beszélhetünk – legyintett –, a napok hál' istennek nem fogynak el, és egy kis ideig mindenképp itt maradok.

Knulp nem szívesen tervezett és ígért előre. Rosszul érezte magát, ha nem dönthette el szabadon, mit csinál másnap.

– Ha netán valóban itt maradnék – folytatta aztán –, be kell jelentened mint segédet.

– Még mit nem! – nevette el magát a mester. – Még hogy te a segédem! Hiszen nem is vagy tí már.

– Az nem számít, hát nem érted? A tímárság nem fontos, bár nagyon szép mesterség lehet, csak hogy a munkához nekem nincs tehetségem. De a segédkönyvem miatt is jó lenne, tudod. A betegbiztosítást majd megfizetem magam.

– Megnézhetem a könyvecskédet?

Knulp benyúlt még egészen új zakójának felső zsebébe, és kihalászott onnan egy tiszta, viaszos vászon tokba bugyolált füzetkét.

Rothfuß mester kezébe vette, és felnevetett:

– Még mindig gyönyörű! Mintha csak tegnap reggel indított volna útnak az anyád.

Aztán a bejegyzéseket, pecsétet tanulmányozta, és csodálattal ingatta a fejét:

– Nahát, micsoda rend! Nálad mindig minden olyan tipp-topp.

Knulp valóban kedvét lelte abban, hogy segédkönyvét kifogástalanul vezesse. A könyvecske példás rendje szép, derűs képet tükrözött, szinte költészetté vált, a hivatalos pecsétet is egy tisztas és dolgos élet dicső állomásairól tanúskodtak, feltűnő csak a vándorkedvről árulkodó, sok-sok helységnév volt benne. Ez az okmány hivatalosan igazolta Knulp megköltött életét, látszatlétét, aminek gyakorta veszélyben forgó fonálát száz meg száz fortéllyal gombolyította tovább; jóllehet a valóságban kevés tiltott dolgot művelt, munka nélküli csavargóként mégis törvényen kívüli, megvetett élete volt csupán. Persze aligha költhette volna zavartalanul tovább a csinos kis mesét, ha nem lett volna jóban a vidék valamennyi csendőrével, akik lehetőleg békén hagyták a derűs és jópofa férfiút, mert tiszteletben tartották szellemi fölényét és időnkénti komolyságát. Majdnem büntetlen előéletű volt, nem bizonyítottak rá lopást vagy koldulást, és tekintélyes barátai minde-

nütt akadtak; így aztán hagyták, hadd járja a maga útját, ahogyan a ház körül is elélegélhet egy szép macska; mindenki jóakarattal megtűri, miközben ő a sok szorgos és elgyötört ember között gondtalanul éli felelőtlen, elegáns, pompásan úri-as és dologtalan életét.

– Ti már biztos rég lefeküdtetek volna, ha be nem állítok – kiáltott fel Knulp, visszarakosgatva papírjait. Felállt, és meghajolt a háziasszony előtt.

– Gyere, Rothfuß, mutasd meg, hol fogok aludni.

A mester fogta a lámpást, és a keskeny feljárón a padlásra kísérte barátját, ott volt a segéd kamrája. Üres vaságy állt a fal mellett, mellette még egy faágy ágyneművel.

– Kell ágymelegítő? – kérdezte atyaián a házigazda.

– Az jól jönne – nevetett Knulp. – Persze a mester úrnak nincs szüksége ilyesmire, amilyen csinos kis asszonyka melegíti.

– Hát ez az – Rothfuß egyszeriben beszédessé vált –, neked most padlásszoba jutott, és hideg az ágyad, máskor még ilyen se jut, néha meg talán semmi, és a szénában kell aludnod. A magamfajtanak meg háza van, műhelye és csinos felesége. Látod, már rég mester lehetnél, és többre vihett volna, mint én, ha akartad volna.

Knulp eközben sietősen levetkőzött, és didegve bebújt a hideg takaró alá.

– Más ötleted nincs? – kérdezte. – Én itt, az ágyban szívesen elhallgatlak.

– Komolyan gondoltam, Knulp.

– Én is, Rothfuß. De nehogy azt hidd, hogy te találtad fel a házasságot. Hát akkor, jó éjszakát!

Másnap Knulp ágyban maradt. Még kissé gyengének érezte magát, s az idő miatt úgysem igen hagyhatta el a házat. Kérte a bekukkantó mesztert, hagyják pihenni, és csak délben hozzanak egy tányér levest.

Csöndben és békében heverészte át az egész napot a félhomályos padlásszobában; érezte, hogy kiszáll belőle a hideg és a vándorút okozta fáradtság, és boldogan átadta magát az otthonosság melegen simogató érzésének. Hallgatta, ahogy az esőcseppek szorgosan kopognak a feje fölött, és figyelte a lágy, nyugtalan széllekedéseket. Néha elszenderedett, vagy amíg elég világos volt, úti könyvtárát olvasgatta; gyűjteménye nagyrészt lapokból állt, amelyekre jó mondásokat és verseket írt fel, meg egy kis köteg újságkivágásból. Akadtak közöttük képek is, ezeket folyóiratokból ollózta ki. Két kedvencét olyan gyakran nézegette, hogy már egészen elrongyolódtak. Az egyikben Eleonora Duse, a színésznő volt látható, a másikon egy dagadó vitorlával a nyílt tengeren sikló hajó. Észak és a tenger kislúkorától vonzotta Knulpot, többször felkerekedett, hogy odautazzon, egyszer egészen Braunschweig környékére

eljutott. De ezt a vándormadarat, aki mindig úton volt, akinek sehol nem lehetett sokáig maradása, valami furcsa félelemérzet és honvágy újra meg újra visszaűzte Dél-Németországba. Az is meglehet, hogy oda gondtalan élete, ha olyan vidékre ér, ahol idegen nyelvjárások és szokások uralkodnak, senki nem ismeri őt, és csak nagy nehezen tudta volna legendás segédkönyvét rendben tovább vezetni.

Dél körül a tímár levest és kenyeret vitt neki. Halkan lépett be, és kicsit ijedten suttogott, mert azt hitte, Knulp beteg. Ő maga gyermekbetegségei óta soha nem maradt fényes nappal az ágyban. Knulp remekül érezte magát, de nem volt kedve magyarázkodni, inkább megnyugtatta vendéglátóját, hogy másnapra meggyógyul, és felkel az ágyból.

Késő délután kopogtak a kamrácska ajtaján. Knulp szundikált éppen, ezért nem is válaszolt, amikor a mester felesége óvatosan belépett, s az üres levesestányér helyére egy bögre tejeskávét tett az ágy mellett álló hokedlire.

Knulp hallotta ugyan a lépteit, de fáradtsága miatt, vagy talán szeszélyből, nem nyitotta ki a szemét, és úgy tett, mintha aludna. A mesterné, kezében az üres tányérral, rápillantott az alvóra, akinek feje a kék kockás ingujjon nyugodott. Felűnt neki a sötét haj finomsága és a gondtalan, szinte gyermekien szép arc, ezért kicsit megállt, hogy alaposan megnézzé magának a csinos fiatal-

embert, akiről a mester már annyi érdekeset mesélt. Nézte a sűrű szemöldököt a csukott szem fölött, a sima, világos homlokot, a keskeny, napbaránított arcot, a finom vonalú, halványpiros száját és a karcsú nyakat, és mindez igen tetszett neki. Arra az időre gondolt, amikor pincérmő volt az Ökör szállóban, és tavaszi hangulatában egy hasonlóan csinos idegen fiúnak olykor megengedte, hogy szeresse.

Miközben így elmerengett és kissé izgatottan előrehajolt, hogy még jobban láthassa az ifjú arcát, az ónkanál a tányérról a földre esett, és a szoba elfogódott, rejtelmes csöndjében hirtelen megriasztotta az asszonyt.

Knulp erre kinyitotta a szemét, lassan és ártatlanul, mintha mélyen aludt volna. Megfordította a fejét, kezét egy pillanatra a szeme fölé emelte, és elmosolyodott:

– Ej, hiszen ez a mesterné asszony! Hozott nekem egy kávé! Jó, finom, meleg kávé, ez az, éppen erről álmodtam. Köszönöm szépen, Roth-fuðné asszony! Mennyi lehet az idő?

– Négy – mondta gyorsan az asszony. – De igya csak meg, amíg még meleg, aztán majd feljövök a bögréért.

És kiszaladt, mintha egy percre sem érne már rá. Knulp utána nézett, és hallgatta, amint sebesen kopog lefelé a lépcsőn. Elgondolkozva megcsóválta a fejét, aztán megeresztett egy halk madárfüttyöt, és a kávéja után nyúlt.

Sötétedés után egy órával azonban unatkozni kezdett, pompásan kipihente magát, kedve támadt újra egy kicsit emberek közé menni. Kényelmesen felkelt hát, felöltözött, s a sötétben nesztelenül, mint egy nyest, lesurrant a lépcsőn, majd észrevétlenül kiosont a házból. Még mindig fúj a nehéz, nyirkos délnyugati szél, de az eső már elállt, és nagy foltokban tisztán, világosan látszott az ég. Knulp nagyokat szippantott a friss levegőből, kószált az esti utcákon, az elnéptelenedett piactéren, aztán beállt egy kovácműhely nyitott ajtajába, nézte, hogyan raknak rendet az inasgyerekek, elbeszélgetett a legényekkel, és hűvös kezét a sötétvörös, kihunyóban lévő parázs fölé tartotta. Közben érdeklődött a városbéli ismerősök felől, megkérdezte, ki halt meg, ki házasodott, és hagyta, hogy a patkókovács kollégának nézze; valamennyi szakma tolvajnyelvét jól ismerte.

Ekkortájt tette fel Rothfußné a vacsorát, csörömpölt a vaskarikákkal a kis tűzhelyen, krumplit hámozott, majd mindezzel elkészülve, amikor már kis láng fölött csendesen forrt a leves, fogta a konyhai lámpást, bement a szobába, és odaállt a tükör elé. Azt látta benne, amit látni akart: telt, friss arcot, kékesszürke szempárt, ami pedig a haján igazítanivaló volt, azt gyakorlott mozdulatokkal hamar megigazította. Ezután, bár az imént mosta meg, még egyszer megtörölte kezét a kötényében, fogta a lámpácskát, és felszaladt a padlásra. Halkan kopogott a kis kamra ajtaján, aztán,

mert választ nem kapott, hangosabban is. Majd hogy még mindig csend volt, letette a lámpát a padlóra, és két kézzel, óvatosan, hogy ne nyikorogjon az ajtó, benyitott. Lábujjhegyen tett egy lépést, kitapogatta az ágy mellett álló széket.

– Alszik? – kérdezte csöndesen. Aztán még egyszer: – Alszik? Csak az edényért jöttem.

De a szobában nagyon nagy volt a csönd, még a vendég lélegzetét sem hallotta, ezért kinyújtotta kezét az ágy felé, aztán megrettenve mégis visszahúzta, és kiszaladt a lámpáért. A kamra üres volt, az ágyneműt pedig szépen összehajtogatva, a paplant és a párnát is gondosan felrázva találta az ágyon – meg is ijedt, csalódott is volt, zavartan szaladt vissza a konyhába.

Fél óra múlva, amikor a tímár feljött a műhelyéből, és az asztal vacsorához volt terítve, az asszony már igen aggódott, de nem mert szólni az urának a padlásszobában tett látogatásáról. Ekkor lent kinyílt a kapu, könnyű léptek hallatszottak végig a kövezett folyosón, aztán föl az ívelt lépcsőn, végül ott állt előttük Knulp, aki csinos barna filckalapját lekapva fejéről jó estét kívánt.

– Hát te meg hol jártál? – kiáltott fel meglepetésében a mester. – Beteg, és éjnek idején kint szaladgál a városban! Bele is halhatsz!

– Úgy bizony – bólintott Knulp. – Jó estét, mesterné asszony, milyen jókor érkeztem! Ennek a finom levesnek már a piactéren megéreztem az illatát, ez majd megment a haláltól.